

УДК 811.521:81'25

К. Цучіда, канд. філол. наук
e-mail: lebedinoye_ozero_1877_3_4@hotmail.co.jp
Університет Аояма Гакуїн, Токіо, Японія
(переклад статті українською – Д. Андріанов, асп.
e-mail: andrianov.dmytro@gmail.com
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ 469-І ВАКА З ЯПОНСЬКОЇ АНТОЛОГІЇ "КОКІНВАКАШЮ" (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ "ПОЕЗІЯ ВАКА У СВІТІ")

За результатами онлайн-наукової конференції "Поезія вака у світі: сприйняття та трансформація японської культури на матеріалі перекладів різними мовами" здійснено аналіз українського перекладу 469-го вірша-вака з поетичної антології "Кокінвакашю" ("Збірка старих і нових японських пісень"), виконаного І. П. Бондаренком. Саме цей переклад є предметом представленої дослідження. Поставленої мети, яка полягала в розкритті особливостей української версії зазначеного вірша, було досягнуто завдяки її зіставленню з перекладами китайською, англійською, французькою, німецькою, угорською, італійською та іспанською мовами. Вдалося з'ясувати, що український переклад вірша-вака № 469 з антології "Кокінвакашю" характеризується загальними рисами, які притаманні багатьом перекладам європейськими мовами. Зокрема, у перекладі українською мовою, як і в інших перекладах, силабічна структура оригіналу (вірш-вака складається з 5-7-5-7-7 складів) не збереглася, а самі ці переклади записані у п'ять рядків. До таких спільних рис відносимо й лексико-семантичні трансформації, зумовлені труднощами передачі японських реалій європейськими мовами. Наприклад, такі назви з оригінального твору, як "хототогісу" та "аяме", в багатьох різномовних перекладних версіях, серед яких і досліджувана українська, відтворені за допомогою слів "зозуля" та "півники" відповідно, замість їхніх точних аналогів – "мала зозуля" і "лепеха звичайна". Водночас є іншомовні версії з дотриманням оригінального чергування складів і точним перекладом згаданих назв-реалій. Разом зі спільними рисами виявлено й такі, що роблять переклад 469-го вірша-вака українською мовою унікальним. Серед них – відтворення оригінального "сацукі" (п'ятий місяць за старим календарем і приблизно червень за сучасним) як пори буяння трав через українське "травень" (п'ятий місяць за сучасним календарем) як "місяця трав", а також поєднання першої і другої частин вірша емоційним зв'язком.

Ключові слова: японська поезія вака, Кокінвакашю, український переклад, проблеми поетичного перекладу, культурна рецепція, трансформація.

Результатом проведення 3-го вересня 2020 і 2021 рр. онлайн-наукової конференції та воркшопу "Поезія вака у світі: сприйняття та трансформація японської культури на матеріалі перекладів різними мовами" стало порушення актуальної наукової проблеми відображення японської культури в перекладацькій площині. Залучені до обговорення фахівці-перекладачі з різних мов, зокрема італійської, англійської, іспанської, китайської, німецької, угорської, французької, української й інших, проаналізували наявні переклади віршів-вака зокрема та специфіку поетичного перекладу загалом (доповіді та протоколи дискусій див. у [世界の中和歌, 2021; 開催報告, 2021]).

Представлена розвідка, спираючись на наукові результати згаданої конференції й беручи за об'єкт дослідження вірш-вака № 469 з поетичної антології "Кокінвакашю" ("Збірка старих і нових японських пісень"), а за предмет – його український переклад, здійснений І. П. Бондаренком і опублікований у 2006 р., має на меті висвітлити особливості цього перекладу. Серед завдань, реалізація яких допоможе досягти поставленої мети, такі: розкрити специфіку перекладу формальних і змістових елементів оригіналу вірша-вака № 469 з антології "Кокінвакашю"; зіставити український переклад з іншими перекладними версіями (див. Джерела ілюстративного матеріалу); з'ясувати спільні й унікальні риси українського перекладу.

Короткий огляд оригінальної версії. Перед тим, як почати аналіз перекладного варіанта 469-ї вака з поетичної антології "Кокінвакашю", наведемо цей вірш в оригіналі (антологія "Кокінвакашю", Сувій XI, Пісні коханця 1, № 469) і розтлумачимо вжиті у ньому слова:

題知らず
(Дай шірадзу)
読人知らず
(Йомібіто шірадзу)

郭公鳴くや五月のあやめ草あやめも知らぬ恋もするかな
(Хототогісу накуя сацукі-но аямегуса аяме мо шірану коймосурукана)

Дай шірадзу – назва невідома.

Йомібіто шірадзу – автор невідомий.

Хототогісу – *Cuculus poliocephalus* (наукова назва), мала зозуля (типовий літній птах у японській класичній літературі). Птахи хототогісу прилітають до Японії з Китаю в четвертому місяці за старим місячно-сонячним календарем¹ (за сучасним календарем – приблизно у травні), а відлітають назад наприкінці п'ятого місяця (за сучасним календарем – приблизно наприкінці червня). Вони часто співають літніми ночами.

Наку – видавати звуки (про птахів). Це дієслово нагадує омонім "наку" (укр. плакати).

Я – частка, яка виражає вигук і допомагає дотриматися ритму.

Сацукі – п'ятий місяць за старим календарем (за сучасним календарем – приблизно червень). Початок і середина літа.

Но – частка, що виражає родовий відмінок.

Аямегуса: "аяме" є рослиною (наукова назва – *Asorus calamus*, айр болотяний; родина Айрові – *Asoraceae*), а "гуса" означає "трав". У сезонне свято п'ятого дня п'ятого місяця було заведено класти листя цієї рослини на край даху для вигнання злих духів. Типове сезонне слово для місяця. Поряд із зозулею-хототогісу є літнім сезонним словом.

Аяме мо шірану: "аяме" спочатку означало "візерунок на тканинах", тож "аяме мо шірану" – "не вмію розрізнити навіть візерунок на тканинах". Якщо в цьому вірші "аяме" тлумачити як "нитку розуміння", то "аяме мо шірану" можна перекласти як "навіть не знаю, що робити" (досл. "не розумію навіть нитки розуміння").

¹ Старий календар був складений на основі місячних циклів з урахуванням руху сонця. Він використовувався до 1872 р. [吉海, 2018, 頁14–16].

Кой – кохання.

Мо – частка, що виражає підкреслення.

Суру – робити.

Кана – частка, що виражає вигук.

Особливість цього вірша в тому, що вжито омонім "аяме", за допомогою якого вже в першій частині вводиться слово, яке передвіщає основний зміст і події другої частини вірша. Такий віршований прийом називається "джьокотоба" (укр. попередження, запровадження).

У сувої "Пісні кохання" досліджуваної антології вірш-вака розміщені в тій самій послідовності, у якій розвивається любовне почуття – від його виникнення до закінчення стосунків. Оскільки вірш-вака № 469 розміщений на початку, вважається, що в ньому йдеться про зародження кохання, коли почуття щойно спалахують [Фіттлелл, 2021b].

Віршована форма в перекладі. Вивчаючи український переклад вірша-вака № 469 з антології "Кокін-вакашю", виконаний І. П. Бондаренком (див. нижче), найперше, на що звертаємо увагу, це віршована форма (за словами перекладача, було використано ямб). Цей переклад, як і багато інших перекладів європейськими мовами, зокрема італійською, англійською (виконані перекладачами Bundy, McAuley, Shirane, Teele) і французькою, записаний у п'ять рядків [ボラッチ, 2021; フトソン, 緑川, 2021; 飯塚, 2021; 常田, 2021; 土田, 2021]. Спільною рисою для всіх цих перекладів, включно з українським, є й те, що в них не дотримано оригінальної кількості складів, а саме 5-7-5-7-7.

Як тільки серед півників

У травні

Зозуля закує до забуття –

Я теж втрачаю розум

Від кохання!

(Невідомий автор)

(Збірка..., 2006, с. 555)

Проте існують і переклади, записані в п'ять рядків із дотриманням чергування складів 5-7-5-7-7. Це переклади англійською (виконані перекладачами Cranston, Rodd, McCullough), іспанською, угорською й німецькою (виконаний перекладачем Ulenbrook) [フトソン, 緑川, 2021; 高木, 2021; フィットレル, 2021a; カーロイ, 2021]. Як приклад наведемо англійський переклад, виконаний перекладачкою McCullough:

This love has cast me
into confusion as sweet
as sweet flags growing
in the Fifth Month, in the time
when cuckoos come forth to sing.
(цит. за: [フトソン, 緑川, 2021, 頁72])

З погляду носія японської мови було б бажано за можливості дотримуватися в перекладах оригінальної кількості складів. Проте невідомо, чи змогли б європейські читачі, прочитавши виконаний за цим принципом переклад, вловити віршований ритм оригіналу. Тому питання дотримання в перекладах оригінальної кількості складів є досить спірним. Водночас обґрунтованою є вимога до перекладача намагатися якомога ближче передати ритмічний малюнок оригіналу засобами рідної мови.

Особливості перекладу слів-реалій, притаманних японській культурі. Тепер розглянемо варіанти перекладу характерних для японської поезії слів.

Птах хототорісу. Як уже було зазначено вище, наукова назва цього птаха – *Cuculus poliocephalus*, якій від-

повідає українська "мала зозуля". Однак в українському варіанті вірша цей птах перекладений як "зозуля", що є терміном на позначення іншого різновиду зозул – лат. *Cuculus canopus*; спів цього птаха істотно відрізняється від співу японської хототорісу. Отже, перекладач використав назву птаха, більш знайомого українським читачам.

Щодо перекладів іншими мовами, то "хототорісу" перекладено як "зозуля" італійською, англійською (виконано перекладачами Wakameda, Honda, Teele, McCullough, Shirane, McAuley), німецькою (виконано перекладачами Ulenbrook та Arnold-Kanamori), іспанською, французькою й угорською. І лише в англійському (виконаному перекладачем Cranston) і китайському перекладах "хототорісу" перекладено абсолютно точно – як "мала зозуля" [ボラッチ, 2021; フトソン, 緑川, 2021; 高木, 2021; 庄捷, 2021; フィットレル, 2021a; カーロイ, 2021; 飯塚, 2021; 常田, 2021]. Це вчоргове свідчить про труднощі передачі японських реалій європейськими мовами.

Сацукі. Попри те, що цьому п'ятому місяцю, п'ятій місячній фазі (за старим місячно-сонячним календарем) приблизно відповідає червень (за сучасним календарем), українською "сацукі" перекладено як "травень", тобто п'ятий місяць за сучасним календарем. Виходить, що сезон у перекладі не збігається із сезоном в оригіналі.

З іншого боку, "травень" походить від слова "трав" і вказує на час активного росту трав, тобто є "місяцем трав". А оскільки в досліджуваному вірші-вака зображена трава "аяме" (укр. айр або лепеха), то зазначений у перекладі місяць "травень" допомагає українським читачам вибудувати асоціацію з "травами".

Варто зауважити, що слово "сацукі" перекладено як "травень" за сучасним календарем також у перекладах англійською (виконаних перекладачами Wakameda, Honda, Teele) і китайською, тоді як у варіантах італійською, англійською (виконаних перекладачами Rodd, McCullough, Shirane, Bundy), німецькою (виконаному перекладачем Arnold-Kanamori) та угорською подано переклад "п'ятий місяць". Є ще інші варіанти: американський перекладач Cranston переклав як "June" (укр. червень), англійський перекладач McAuley – як "summer" (укр. літо), а французький перекладач – як "début d'été" (укр. початок літа) [ボラッチ, 2021; フトソン, 緑川, 2021; 庄捷, 2021; フィットレル, 2021a; カーロイ, 2021; 飯塚, 2021; 常田, 2021]. Тобто попри варіативність перекладацьких рішень усі вони коректно відбивають п'яту місячну фазу – "сацукі", подаючи її за сучасним календарем як початок – середину літа.

Трава аямеґуса. Як ми вже пояснили, наукова назва цієї рослини – *Asorus calamus*, що українською означає "лепеха звичайна". Проте в перекладі оригінальний назві "аямеґуса" відповідає український термін "півники", який позначає іншу рослину – лат. *Iris*. Пояснення цьому знаходимо у видозміні семантики слова: "аяме" означає "півники" в сучасній японській мові, а в класичній літературі його використовували на позначення "лепехи звичайної".

До того ж можна припустити, що згадана рослина перекладена як "півники" через часте вживання цього слова в українських віршах, зумовлене своєю чергою тим, що позначені ним квіти (півники / ірис) здаються красивішими та більш поетичними.

Утім, переклад "півники" констатуємо не лише в українському варіанті досліджуваного вірша, але й в інших, зокрема італійському, англійських (виконаних перекладачами Honda, Teele, Rodd, Shirane), німецькому та французькому. А от в іспанському варіанті

натрапляємо на "lirios violáceos" (укр. фіолетові лілеї). Що ж до точного перекладу – "лепеха звичайна", – то його мають англійські (виконані перекладачами Wakameda, Cranston, McCullough, Bundy, McAuley), угорська та китайська версії [ボラッチ, 2021; フトソン, 緑川, 2021; 高木, 2021; 庄健, 2021; フィットレル, 2021a; カーロイ, 2021; 飯塚, 2021; 常田, 2021; 土田, 2021].

Перекладацькі прийоми, застосовані в різномовних версіях 469-ї ваки з антології "Кокінвакашю".

Омоніми "аяме". Однією з особливостей вірша-ваки № 469 є вживання слова "аяме" у двох різних значеннях – вид рослини, а саме лепеха звичайна, і візерунок. Тому цікаво простежити, як це передається в перекладах.

В українському варіанті перекладач, певно, спробував відобразити зазначену омонімію через повторення звука "з" у третьому рядку: "Зозуля закує до забуття". В англійських версіях, виконаних перекладачами McCullough (див. вище), Cranston, Bundy, використовуються омонімічна пара: "sweet" у складі "sweet flag" (прямий відповідник "аяме" як лепехи звичайної) і "sweet" у значенні "солодкий", – що є суттєвою перевагою для перекладу цього вірша-ваки [フトソン, 緑川, 2021; 土田, 2021]. Для прикладу наведемо переклад, виконаний перекладачем Cranston, у якому до того ж вдало передане оригінальне "аяме мо шірану" як "That knows no weave or pattern", адже нагадаємо, що "аяме" спочатку означало "візерунок на тканинах":

In the month of June
When the little cuckoo cries,
Sweet-flag everywhere:
Oh, sweet tangle of my love
That knows no weave or pattern!
(цит. за: [フトソン, 緑川, 2021, 頁70])

Варто згадати переклади й іншими мовами, де трапляються повтори слів чи звуків. Наприклад, в іспанському двічі вжито дієслова "teje" (укр. ткати) та "olvido" (укр. забути), у німецькому, виконаному перекладачем Ulenbrook, використано "grau" (укр. сірий) і "Morgengrauen" (укр. світанок; тут і далі підкреслено нами – К. Ц.), хоча ні того, ні іншого слова немає в оригіналі. Інший німецький перекладач Arnold-Kanamoto також вдався до повтору відсутнього в оригіналі слова "heftig" (укр. пристрасний): "Heftig wie die Schwertlilie / im Fünften Monat blüht" (Наче пристрасно лепеха / квітує в п'ятий місяць), "so heftig / werde ich ich mich verlieben" (так пристрасно / я закохаюся). Двічі в цьому перекладі вжито й особовий займенник "Ich" (укр. я). В угорському перекладі спостерігаємо повтор звука "kí": третій рядок починається зі слова "kígyófü" (укр. лепеха звичайна), а четвертий – зі слова "Kínoz" (укр. мучитися) [高木, 2021; フィットレル, 2021a; カーロイ, 2021].

Зв'язок між першою частиною (зав'язка) і другою (почуття ліричного героя). За допомогою вже згаданого омоніма "аяме" у першій частині вводиться слово, яке передуює почуттям ліричного героя та повторюється у другій частині вірша, однак між ними немає чіткого змістового зв'язку, що зумовлює різні тлумачення дослідниками цього фрагмента та залишає читачеві простір для самостійної інтерпретації [フィットレル, 2021a, 頁87].

Подібно оригіналу в англійських версіях, виконаних перекладачами McCullough, Cranston, Bundy, 1–3 рядки та 4–5 рядки пов'язані лише повтором слова "sweet", а в угорській – повтором звука "kí" [フトソン, 緑川, 2021; カーロイ, 2021]. Що ж до інших перекладів, зокрема

українського, то там зв'язок між першою і другою частинами реалізується різними способами, серед яких виокремимо такі:

<Часові зв'язки>

В англійському перекладі, виконаному перекладачем Rodd, 1–3 рядки вказують на час дії рядків 4–5, а в українському перекладі 1–3 рядки та 4–5 рядки пов'язані часовою послідовністю (дія 4–5 рядків "Я теж втрачаю розум / Від кохання!" відбувається одразу після дії 1–3 рядків "Як тільки серед півників / У травні / Зозуля закує до забуття") [フトソン, 緑川, 2021; 土田, 2021].

<Емоційна схожість>

До того ж в українському перекладі третій рядок "Зозуля закує до забуття" та четвертий "Я теж втрачаю розум" схожі за емоційним станом. Отже, перша частина (зав'язка) та друга (почуття ліричного героя) у цьому вірші пов'язані емоційною подібністю.

<Причиновість>

В англійському перекладі, виконаному перекладачем McAuley (див. нижче), "Summer sweet flags" (укр. літня лепеха звичайна) постає причиною кохання (саме згадана рослина "відкрила очі" ліричного героя на це почуття):

A cuckoo
Singing! Summer
Sweet flags,
Have opened my eyes,
To this love.
(цит. за: [フトソン, 緑川, 2021, 頁73])

Окрім цієї, варто зазначити й інші особливості представленого перекладу, які ми спостерігаємо лише в ньому та які роблять його унікальним. Зокрема, перекладач ужив знак оклику для перекладу японської частки "я", що виражає вигук, і звернув увагу на складову "ме" (укр. око) в слові "аяме", використавши її прямий відповідник "eyes" (укр. очі) при перекладі другої частини [フトソン, 緑川, 2021].

Особа ліричного героя. Німецький перекладач Ulenbrook називає автора досліджуваного вірша-ваки "Unbekannte Dichterin" (укр. невідомою поетесою), а отже, вважає, що вірш написано від імені жінки. Натомість в оригінальному варіанті через граматичні особливості японської мови ми не можемо визначити гендерну приналежність ліричного героя. Цей нюанс слушно відтворює український переклад, де в четвертому рядку "Я теж втрачаю розум" вжито дієслово теперішнього часу, яке згідно з граматику української мови за родами не змінюється [フィットレル, 2021a; 土田, 2021].

Отже, підбиваючи підсумки проведеного аналізу українського варіанта вірша-ваки № 469 з антології "Кокінвакашю", виконаного І. П. Бондаренком, можемо констатувати як спільні, так і унікальні риси цього перекладу. Серед спільних для багатьох перекладів європейськими мовами рис, насамперед, відзначимо такі: перекладений вірш записаний у п'ять рядків і без дотримання оригінальної силабічної структури; птах "хототоґісу" перекладено як "зозуля", а рослина "аямеґуса" – як "лепеха звичайна", які не є точними відповідниками оригінальних японських реалій, але які красномовно свідчать про складність перекладу таких назв іноземними мовами. Щодо унікальних особливостей українського перекладу порівняно з іншими перекладами, то одна з них полягає в тому, що українське слово "травень" починає "місяць трав", тим самим допомагаючи читачам

увияти змальовану в оригіналі картину буяння трав ле-
пехи, а друга – що обидві частини вірша (зав'язка і по-
чуття ліричного героя) пов'язані емоційною подібністю.

З огляду на перспективність порушеного нами пи-
тання маємо намір продовжити дослідження в цьому
напрямі, а також плануємо організувати чергову науко-
ву конференцію та воркшоп, присвячені іншомовним
перекладам поезії вака. Подорожі публікуватимемо в
нашому блозі (<https://koten-tagengo.blogspot.com/>). Про-
симо читачів цієї статті, які зацікавилися нашим проєк-
том, узяти в ньому участь і приєднатися до
міжнародного кола любителів віршів-вака.

Список використаних джерел

世界の中の和歌 — 多言語翻訳を通して見る日本文化の受容と変容 /
フィットレル・アーロン, 土田久美子編. 大阪: 日本古典文学多言語翻
訳研究会, 2021.

フィットレル・アーロン. 『古今和歌集』469番歌の本文と概要. 世界の中
の和歌 — 多言語翻訳を通して見る日本文化の受容と変容 / フィットレ
ル・アーロン, 土田久美子編. 大阪: 日本古典文学多言語訳研究会, 2021b.
頁 58–60.

フィットレル・アーロン. 『古今集』469番歌のドイツ語訳について.
世界の中の和歌 — 多言語翻訳を通して見る日本文化の受容と変容 /
フィットレル・アーロン, 土田久美子編. 大阪: 日本古典文学多言語訳研
究会, 2021a. 頁 84–90.

ボラッチ マルタ・ダフネ. 『古今集』469番歌の先行翻訳の紹介 —
イタリア語訳. 世界の中の和歌 — 多言語翻訳を通して見る日本文化の受
容と変容 / フィットレル・アーロン, 土田久美子編. 大阪: 日本古典文学
多言語訳研究会, 2021. 頁 63–65.

ワトソン マイケル, 緑川真知子. 『古今集』469番歌の英訳.
世界の中の和歌 — 多言語翻訳を通して見る日本文化の受容と変容 /
フィットレル・アーロン, 土田久美子編. 大阪: 日本古典文学多言語翻
訳研究会, 2021. 頁 68–76.

高木香世子. 『古今集』469番歌のスペイン語訳について. 世界の中の和歌
— 多言語翻訳を通して見る日本文化の受容と変容 / フィットレル・ア
ーロン, 土田久美子編. 大阪: 日本古典文学多言語訳研究会, 2021.
頁 77–80.

辻健淳. 『古今和歌集』469番歌の中国語訳. 世界の中の和歌 — 多言語
訳を通して見る日本文化の受容と変容 / フィットレル・アーロン,
土田久美子編. 大阪: 日本古典文学多言語訳研究会, 2021. 頁 81–83頁.

カーロイ・オルショヤ. 古今和歌集469番歌のハンガリー語訳について.
世界の中の和歌 — 多言語翻訳を通して見る日本文化の受容と変容 /
フィットレル・アーロン, 土田久美子編. 大阪: 日本古典文学多
言語訳研究会, 2021. 頁 91–92.

飯塚ひろみ. フランス語訳① 古今集469番歌のフランス語訳について
の検討. 世界の中の和歌 — 多言語翻訳を通して見る日本文化の受容と変容 /
フィットレル・アーロン, 土田久美子編. 大阪: 日本古典文学多言語
訳研究会, 2021. 頁 93–94.

常田慎子. フランス語訳② 古今集469番歌のフランス語訳. 世界の中
の和歌 — 多言語翻訳を通して見る日本文化の受容と変容 / フィットレ
ル・アーロン, 土田久美子編. 大阪: 日本古典文学多言語訳研究会, 2021.
頁 95–97.

土田久美子. 『古今和歌集』469番歌 ロシア語・ウクライナ語への先行
翻訳の紹介. 世界の中の和歌 — 多言語翻訳を通して見る日本文化の受
容と変容 / フィットレル・アーロン, 土田久美子編. 大阪: 日本古典
文学多言語訳研究会, 2021. 頁 98–109.

吉海直人. 古典歳時記. 東京: KADOKAWA, 2018.
開催報告「世界の中の和歌」—多言語翻訳を通して見る日本文化の受容と
変容. 2021. URL: <https://www.waseda.jp/flas/gjs/news/2210> (jpn);
<https://www.waseda.jp/flas/gjs/news-en/2212> (eng) (アクセス日付: 10.11.2021).

Джерела ілюстративного матеріалу

Збірка старих і нових японських пісень: Поетична антологія (905–
913 pp.) "Кокін-Вака-Сю" ("Кокін-Сю") / пер. з яп., коментарі, передмова
І. Бондаренка. Київ: Факт, 2006. С. 555.

Kokin Waka Shū: Raccolta di poesie giapponesi antiche e moderne / a
cura di I. Sagiyama. Milano: Arlele, 2000. P. 314.

El pájaro y la flor. Mil quinientos años de poesía clásica japonesa /
antología, introducción, notas y traducción del japonés de C. Rubio. Edición
bilingüe e ilustrada de Carlos Rubio. Madrid: Alianza Editorial, 2011.

Tanka. Japanische Fünfzeiler / ausgewählt und aus dem Urtext des
Manyōshū, Kokinwakashū und Shinkokinwakashū übersetzt von
J. Ulenbrook. Stuttgart: Reclam, 1996.

Bundy R. Solo poetry contest as poetic self-portrait: The one-hundred-
round contest of lord Teika's own poems: part one. *Monumenta Nipponica*.
2006. Vol. 61, no. 1. P. 37.

Cranston E. A. The dark path: images of longing in Japanese love poetry.
Harvard Journal of Asiatic Studies. 1975. Vol. 35. P. 76.

Válogatás a Régi és új dalok gyűjteményének vakáiból. *Új Forrás*.
2019/8. P. 28.

The Kokin Waka-shu: The 10th century anthology / ed. by T. Ki; trans. by
H. Honda. Tokyo: Hokuseido Press, 1970. P. 139.

Arnold-Kanamori H. Klassisches Japanisch IV — Kokinwakashū — Alte
und neue Japanische lieder. 古今和歌集要解. Eine Auswahl. Hamburg:
Verlag Dr. Kovač, 2002. P. 154.

An anthology of classical Japanese poetry: from Man'yōshū to
Shinkokinshū / trans. and ed. by T. E. McAuley. 2016. URL:
<https://www.wakapoetry.net/kks-xi-469> (Last accessed: 29.10.2021).

Kokin Wakashū: The first imperial anthology of Japanese poetry / trans.
and ed. by H. C. McCullough. Stanford, CA: Stanford University Press,
1985. P. 111.

Kokinshū: A collection of poems ancient and modern / trans. and ed. by
L. R. Rodd, M. C. Henkenius. Princeton, NJ: Princeton University Press,
1984. P. 183.

Kokinshu: Colección de poemas Japoneses antiguos y modernos (el
canon del clasicismo) / selección, traducción, introducción y notas de
C. Rubio. Madrid: Hiperión, 2005. P. 181.

Shirane H. Gendering the seasons in the Kokinshū. *Proceedings of the
Association for Japanese Literary Studies: Landscapes Imagined and
Remembered* / ed. by P. S. Atkins, D. L. Bhowmik, E. Mack. Seattle: Uni-
versity of Washington, 2005. Vol. 6. P. 18.

Teale N. J. The love poems of the "Kokinshu": A translation, with
commentary, and study of the influence of Chinese and earlier Japanese
poetry: Ph. D. dissertation / The University of Texas at Austin. Austin, TX,
1980. P. 207.

L'amour-poème: poèmes extraits du recueil "Kokin wakashū", Xe siècle,
époque Heian / traduction B. Petit. Paris: Éditions Alternatives, 2009. P. 33.

Wakameda T. Early Japanese poets: complete translation of the
Kokinshū. 2nd ed., revised. Tokyo: Yuhodo, 1929. P. 131.

古今和歌集 / 楊烈訳. 上海: 复旦大学出版社, 1983.

古今和歌集 / 王向远, 郭尔雅訳. 上海: 上海译文出版社, 2018.

References

Borracci, M. D., 2021. Introduction of the preceding translation of the
469th waka poem from "Kokinshu" — Italian translation. In: A. Fittler and
K. Tsuchida, eds. *Waka poetry around the world: Viewing reception and
transformation of Japanese culture through multilingual translation*. Osaka:
Japanese Classical Literature Multilingual Translation Study Group, pp. 63–65.

Event report: Online workshop "Waka poetry around the world: Viewing
reception and transformation of Japanese culture through multilingual trans-
lation", 2021. [online] Available at: <<https://www.waseda.jp/flas/gjs/news/2210>> (jpn), <<https://www.waseda.jp/flas/gjs/news-en/2212>> (eng)
[Accessed 10 November 2021].

Fittler, A., 2021a. On the German translation of the 469th waka poem
from "Kokinshu". In: A. Fittler and K. Tsuchida, eds. *Waka poetry around the
world: Viewing reception and transformation of Japanese culture through
multilingual translation*. Osaka: Japanese Classical Literature Multilingual
Translation Study Group, pp. 84–90.

Fittler, A., 2021b. The text and outline of the 469th waka poem from
"Kokinshu". In: A. Fittler and K. Tsuchida, eds. *Waka poetry around the
world: Viewing reception and transformation of Japanese culture through
multilingual translation*. Osaka: Japanese Classical Literature Multilingual
Translation Study Group, pp. 58–60.

Fittler, A. and Tsuchida, K. eds., 2021. *Waka poetry around the world:
Viewing reception and transformation of Japanese culture through
multilingual translation*. Osaka: Japanese Classical Literature Multilingual
Translation Study Group.

Iizuka, H., 2021. French translation (1): Analysis of the French translation
of the 469th waka poem from "Kokinshu". In: A. Fittler and K. Tsuchida, eds.
*Waka poetry around the world: Viewing reception and transformation of
Japanese culture through multilingual translation*. Osaka: Japanese
Classical Literature Multilingual Translation Study Group, pp. 93–94.

Jiechun, Zh., 2021. Chinese translation of the 469th waka poem from
"Kokin Wakashū". In: A. Fittler and K. Tsuchida, eds. *Waka poetry around
the world: Viewing reception and transformation of Japanese culture through
multilingual translation*. Osaka: Japanese Classical Literature Multilingual
Translation Study Group, pp. 81–83.

Károlyi, O., 2021. On the Hungarian translation of the 469th waka poem
from "Kokinshu". In: A. Fittler and K. Tsuchida, eds. *Waka poetry around the
world: Viewing reception and transformation of Japanese culture through
multilingual translation*. Osaka: Japanese Classical Literature Multilingual
Translation Study Group, pp. 91–92.

Takagi, K., 2021. On the Spanish translation of the 469th waka poem
from "Kokinshu". In: A. Fittler and K. Tsuchida, eds. *Waka poetry around the
world: Viewing reception and transformation of Japanese culture through
multilingual translation*. Osaka: Japanese Classical Literature Multilingual
Translation Study Group, pp. 77–80.

Tsuchida, K., 2021. Introduction of the preceding Russian and Ukrainian
translation of the 469th waka poem from "Kokinshu". In: A. Fittler and
K. Tsuchida, eds. *Waka poetry around the world: Viewing reception and*

transformation of Japanese culture through multilingual translation. Osaka: Japanese Classical Literature Multilingual Translation Study Group, pp. 98–109.

Tsuneda, M., 2021. French translation (2): French translation of the 469th waka poem from "Kokinshū". In: A. Fittler and K. Tsuchida, eds. *Waka poetry around the world: Viewing reception and transformation of Japanese culture through multilingual translation*. Osaka: Japanese Classical Literature Multilingual Translation Study Group, pp. 95–97.

Watson, M. and Midorikawa, M., 2021. English translation of the 469th waka poem from "Kokinshū". In: A. Fittler and K. Tsuchida, eds. *Waka poetry around the world: Viewing reception and transformation of Japanese culture through multilingual translation*. Osaka: Japanese Classical Literature Multilingual Translation Study Group, pp. 68–76.

Yoshikai, N., 2018. *The list of seasonal words of Japanese classical literature*. Tokyo: KADOKAWA.

Sources

Sagiyama, I. ed., 2000. *Kokin Waka Shū: Raccolta di poesie giapponesi antiche e moderne*. Translated from Japanese by I. Sagiyama. Milano: Ariele, p. 314.

Rubio, C. ed., 2011. *El pájaro y la flor. Mil quinientos años de poesía clásica japonesa*. Translated from Japanese by C. Rubio. Madrid: Alianza Editorial.

Ulenbrook, J. ed., 1996. *Tanka. Japanische Fünfzeiler*. Translated from Japanese by J. Ulenbrook. Stuttgart: Reclam.

Bundy, R., 2006. Solo poetry contest as poetic self-portrait: The one-hundred-round contest of lord Teika's own poems: part one. *Monumenta Nipponica*, 61(1), p. 37.

Cranston, E. A., 1975. The dark path: images of longing in Japanese love poetry. *Harvard Journal of Asiatic Studies*, 35, p. 76.

Válogatás a Régi és új dalok gyűjteményének vakáiból, 2019. *Új Forrás*, (8), p. 28.

Ki, T. ed., 1970. *The Kokin Waka-shū: The 10th century anthology*. Translated from Japanese by H. Honda. Tokyo: Hokuseido Press, p. 139.

Arnold-Kanamori, H., 2002. *Klassisches Japanisch IV – Kokinwakashū – Alte und Neue Japanische Lieder*. 古今和歌集要解. Eine Auswahl. Hamburg: Verlag Dr. Kovač, p. 154.

McAuley, T. E. ed., 2016. *An anthology of classical Japanese poetry: from Man'yōshū to Shinkokinshū*. Translated from Japanese by T. E. McAuley. [online] Available at: <<https://www.wakapoetry.net/kks-xi-469>> (Last accessed: 29.10.2021).

McCullough, H. C. ed., 1985. *Kokin Wakashū: The first imperial anthology of Japanese poetry*. Translated from Japanese by H. C. McCullough. Stanford, CA: Stanford University Press, p. 111.

Bondarenko, I. ed., 2006. *Zbirka starykh i novykh yaponskykh pisen: Poetychna antolohiia (905–913) "Kokin-Waka-Shū" ("Kokin-Shū")* [The Kokin Wakashū: Collection of Japanese poems of ancient and modern times]. Translated from Japanese by I. Bondarenko. Kyiv: Fakt, p. 555.

Rodd, L. R. and Henkenius, M. C. eds., 1984. *Kokinshū: A collection of poems ancient and modern*. Translated from Japanese by L. R. Rodd and M. C. Henkenius. Princeton, NJ: Princeton University Press, p. 183.

Rubio, C. ed., 2005. *Kokinshū: Colección de poemas japoneses antiguos y modernos (el canon del clasicismo)*. Translated from Japanese by C. Rubio. Madrid: Hiperión, p. 181.

Shirane, H., 2005. Gendering the seasons in the Kokinshū. In: P. S. Atkins, D. L. Bhowmik and E. Mack, eds., *Proceedings of the Association for Japanese Literary Studies: Landscapes Imagined and Remembered*, 6. Seattle: University of Washington, p. 18.

Teale, N. J., 1980. *The love poems of the "Kokinshū": A translation, with commentary, and study of the influence of Chinese and earlier Japanese poetry*. Ph. D. dissertation. The University of Texas at Austin, p. 207.

L'amour-poème: poèmes extraits du recueil "Kokin wakashū", Xe siècle, époque Heian, 2009. Translated from Japanese by B. Petit. Paris: Éditions Alternatives, p. 33.

Wakamada, T., 1929. *Early Japanese poets: complete translation of the Kokinshū*. 2nd ed. Tokyo: Yuhodo, p. 131.

Anthology of ancient and modern Japanese songs, 2018. Translated from Japanese by X. Wang and E. Guo. Shanghai: Shanghai Translation Publishing House.

Anthology of ancient and modern Japanese songs, 1983. Translated from Japanese by L. Yang. Shanghai: Fudan University Press.

Надійшла до редколегії 01.05.22

K. Tsuchida, Ph. D.

e-mail: lebedinoe_ozero_1877_3_4@hotmail.co.jp

Aoyama Gakuin University, Tokyo, Japan

(the article is translated into Ukrainian by D. Andrianov, Ph. D. stud.

e-mail: andrianov.dmytro@gmail.com

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine)

FEATURES OF UKRAINIAN TRANSLATION OF THE 469TH WAKA POEM FROM THE JAPANESE ANTHOLOGY "KOKIN WAKASHŪ"

(FOLLOWING THE RESULTS OF THE ACADEMIC CONFERENCE "WAKA POETRY AROUND THE WORLD")

According to the results of the online academic conference "Waka poetry around the world: Viewing reception and transformation of Japanese culture through multilingual translation", an analysis of the Ukrainian translation of the 469th waka poem from the poetic anthology "Kokin Wakashū" (the Collection of Japanese Poetry Ancient and Modern) by I. P. Bondarenko was carried out. It is this translation that is the subject of the presented study. The goal, which was to reveal the peculiarities of the Ukrainian version of the mentioned poem, was achieved due to its comparison with Chinese, English, French, German, Hungarian, Italian, and Spanish translations. It was found that the Ukrainian translation of the waka poem No. 469 from the anthology "Kokin Wakashū" is characterized by common features that are typical for a number of translations into European languages. In particular, the syllabic structure of the original (a waka poem is composed of 5-7-5-7-7 syllables) has not been preserved in the Ukrainian translation, as well as in the other translations, and these translations themselves are written in five lines. Such common features also include lexical-semantic transformations caused by the difficulties of translating Japanese realia into European languages. For example, such nominations from the original work as "hototogisu" and "ayame" in many multilingual translation versions, including the studied Ukrainian one, are translated with the help of the words "cuckoo" and "iris", respectively, instead of their exact analogues – "lesser cuckoo" and "iris sanguinea". At the same time, there are foreign language versions with observance of the original syllabic verse and an accurate translation of the mentioned realia. Along with the common features, some features that make the translation of the 469th waka verse into Ukrainian unique were also revealed. Among those the translation of the original "satsuki" (the fifth month according to the old calendar and approximately June according to the modern one) as the season of the growth of herbs through the Ukrainian equivalent to "May" (the fifth month according to the modern calendar) literally meaning the "month of herbs", as well as the combination of the first and the second part of the poem through an emotional connection can be named.

Keywords: Japanese waka poetry, Kokin Wakashū, Ukrainian translation, problems in poetic translation, cultural reception, transformation.